

MARKING SCHEME

MARATHI (SUBJECT CODE – 109)

General Instructions :

1. The Marking Scheme carries only suggested value points for the answers.
2. These are only Guidelines and do not constitute the complete answer.
3. The students can have their own expression and if the expression is correct , the marks be awarded accordingly.

	विभाग अ	
प्र.१	पुढील गद्य उतारा वाचून त्याआधारे विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
क	खालील प्रश्नांची योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा .	
I	महत्वाची सूचना : सदर प्रश्न संदिग्ध असल्यामुळे विद्यार्थ्यांनी खाली दिलेल्या दोन्ही पर्यायांपैकी कोणताही पर्याय उत्तर म्हणून लिहिल्यास ते उत्तर बरोबर असे ग्राह्य धरून एक गुण दिला जावा – अ - त्यांच्यापुढे योग्य आदर्श नाहीत. आ - डोळे असून आंधळ्याप्रमाणे वागतात .	१
II	आ - त्यांच्या पत्नीने	१
III	इ - महर्षी कर्वे	१
ख	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा .	
I	युवकांची तक्रार -----आज आमच्या पुढे योग्य आदर्शच नाहीत .'काय करायचे' -----आदर्श असूनही दिसत नाहीत-----युवक आंधळ्यासारखे वागतात -----डोळे बंद करून घेतले-----पूर्वी होऊन गेलेले----- आपल्या आजूबाजूला असलेले कृतार्थ जीवनाचे आदर्श.	२
II	बाबा आमटे समाजसेवक -----आनंदवन स्थापन केले-----समाजाने नाकारलेल्या, गात्र हरविलेल्या अपंगांच्या जीवनात आत्मविश्वास .	२
III	जोतीबा फुले समाजसेवक -----महर्षी कर्वे विधवाविवाह पुरस्कार----- स्त्रीशिक्षणाचे कार्य -----लक्ष्मणराव किलोस्करांचे कार्य -----कर्मवीरांनी रयत शिक्षण संस्थेची स्थापना -----बाबा आमटेचे कार्य -----सेनापती बापट यांच्या कार्याची माहिती.	३
प्र.२	पुढील कविता वाचून त्या आधारे विचारलेल्या प्रश्नांची उत्तरे लिहा.	
क	खालील प्रश्नांची योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा .	
I	सह्यकडा	१
II	रायगड	१
ख	खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा .	
I	कवीला साती स्वर्गापेक्षा येथली माती अधिक प्रिय आहे.	१
II	या मातीचे कण लोहाचे असून येथील मातीतील गवताच्या पात्यांना खड्गाप्रमाणे धार आहे अशा शब्दांतून मराठी मातीचा पराक्रम व्यक्त होतो.	१
III	कृष्णेच्या पाण्यात अजूनही लाव्हा वाहत आहे.	१

	विभाग ब	
प्र.३	पुढीलपैकी एका विषयावर सुमारे ३००/३२५ शब्दांत निबंध लिहा. विषयानुरूप आकर्षक व योग्य सुरुवात / प्रस्तावना . विषयाशी संबंधित मुद्यांची योग्य मांडणी . शुद्धलेखन,हस्ताक्षर,परिच्छेदातील सुसंगती . भाषासौंदर्य : विषयानुरूप उदाहरणे-दाखले, काव्यपंक्ती , सुविचार , सुभाषिते , वाक्प्रचार व म्हणी इत्यादींचा समर्पक वापर . योग्य समारोप. वरील सर्व घटकांचा सारासार विचार करून गुणदान करण्यात यावे.	१ ४ २ २ १
प्र.४	खालील प्रश्नांची उत्तरे ७० ते ७५ शब्दांत लिहा.	५ X १
क	अहवाल लेखन वैशिष्ट्ये ----- १) वस्तुनिष्ठता आणि सुस्पष्टता ---अहवालाच्या स्वरूपानुसार तारीख , वार , वेळ , ठिकाण , सहभाग घेणा-यांची नावे , पदे , घटना , हेतू , संख्यात्मक माहिती , निष्कर्ष इ. महत्वाच्या वस्तुनिष्ठ बाबींच्या नोंदी अचूक आणि सुस्पष्ट. २) विश्वसनीयता ----विश्वासाह माहिती- तथ्यांच्या नोंदीमुळे विश्वसनीयता – गुंतागुंतीच्या समस्यांमध्ये असे अहवाल पुरावा म्हणून उपयुक्त ३) सोपेपणा --- सामान्यांनाही अहवालाचा आशय समजावा ही अपेक्षा – म्हणून भाषा सोपी – बोजड , तांत्रिक शब्द नसावेत – आलंकारिक वर्णनशैली , नाट्यपूर्णता , अतिशयोक्ती इ. टाळाव्यात; पण क्षेत्राशी संबंधित संज्ञा , प्रक्रिया याविषयीचे पारिभाषिक शब्द वापरावेत. ४)शब्दमर्यादा-----स्थानिक पातळीवरील अहवाल आटोपशीर असतात तर सहकारी संस्थांचे , वार्षिक सर्वशाधारण सभांचे अहवाल विस्तृत – समस्या / उपक्रम यांसंदर्भातील संशोधनात्मक अहवाल खूपच विस्ताराने लिहिले जातात. एखाद्या आयोगाचा अहवाल सुमारे १००० किंवा अधिक पृष्ठांचा असू शकतो. ५) निःपक्षपातीपणा -----सर्वच प्रकारच्या अहवालांचे एक सामाईक वैशिष्ट्य म्हणजे त्या अहवालाचा निःपक्षपातीपणा .एकांगी मते , एककल्ली विचार नसावेत. वास्तवदर्शी लेखन हा आत्मा. वरीलपैकी कोणत्याही दोन मुद्यांचे सविस्तर वर्णन करणे अपेक्षित .	
	किंवा	
ख	वृत्तलेखकाला उत्तम संवाद कौशल्याची गरज-----उच्चपदस्थ अधिकारी ते सामान्य व्यक्ती अश्या प्रत्येक घटकातील व्यक्तींशी संवाद-----व्यवसायाची गरज-----प्रशासकीय सेवेतील अधिकारी, लोकप्रतिनिधी, विविध कंपन्यांचे व्यवस्थापक, खेळाडू इ. शी स्थानिक पातळीवरील विषयांपासून ते राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय विषयांवर चर्चा -----व्यक्तींना बोलते करण्याचे कौशल्य . आवश्यक त्या सर्व मुद्यांचा सारासार विचार करून गुणदान करण्यात यावे.	

	विभाग - क	
प्र.५	सूचनेनुसार उत्तरे लिहा	
	पुढील शब्दांपैकी योग्य समानार्थी शब्द ओळखा. (कोणतेही तीन)	३X१ =३
I	इ - टोचणी	
II	आ - सूर्य	
III	इ - काव्य	
IV	आ - समुद्र	
प्र.६	दिलेल्या समासांपैकी योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	२X२ =४
I	आ - द्वंद्व	
II	इ - तत्पुरुष	
III	इ - अव्ययीभाव	
IV	इ - द्वंद्व	
प्र.७	खाली दिलेल्या प्रयोगांपैकी योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा. (कोणतेही तीन)	३ X२=६
I	इ - भावे	
II	इ - कर्मणी	
III	इ - कर्तरी	
IV	अ - कर्तरी	
प्र.८	खाली दिलेल्या सूचनांप्रमाणे लिहा. (कोणतेही - तीन)	३ X२ =६
I	इ - प्रश्नार्थक	
II	श्वेताने उद्या गावी जावे.	
III	आ - विध्यर्थी	
IV	मुली रांगोळी छान काढत नाही का?	
V	आ - आज्ञार्थी	
प्र.९	दिलेल्या सूचनेप्रमाणे योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा. (कोणतेही - तीन)	३ X२ =६
I	मनीषाची घमेंड सहन न झाल्यामुळे रेखाने संधी साधून तिचा नक्षा उतरवला. याप्रमाणे सारासार विचार करून योग्य वाक्यास गुणदान करण्यात यावे.	
II	इ - शांतता असणे	
III	उतारवयात मातापित्यांची अवहेलना करणे योग्य नाही. याप्रमाणे सारासार विचार करून योग्य वाक्यास गुणदान करण्यात यावे.	
IV	आ - प्रभाव असणे	
V	इ - निरर्थक चर्चा करणे	

	विभाग - ड	
प्र.१०	खालील प्रश्नांची योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा.	३X१=३
I	इ – आपल्या अंतरंगामध्ये	
II	इ – नातीची	
III	आ – डॉक्टर	
प्र.११	खालील प्रश्नांची उत्तरे ३० ते ४० शब्दांत लिहा. (कोणतेही दोन)	२X२=४
I	प्रस्तावना ----रेशीमबंध-----डॉ.यू.म. पठाण-----जग साखर झोपेत ----- --चिंता -काळज्या मिटल्या -विरलेल्या -----मन समेवर -----खरंखुर मन ----- सुखदुःखाच्या पलीकडे कुठतरी दूर दूर गेलेलं असतं.	
II	प्रस्तावना -----दंतकथा-----वसंत सबनीस-----आजारी माणसाला भेटायला जाणे-----धीर दिला पाहिजे----शुभेच्छा दिल्या पाहिजेत ही समजूत-----रोगासंदर्भात नको त्या गोष्टी -----सल्ले-----रोग किती भयंकर----- त्रास---नुकसान-----माणसे दगावणे-----यामुळे -----खच्चीकरण----- मानसिक दृष्ट्या खचणे.या संदर्भात विवेचन अपेक्षित .	
III	प्रस्तावना -----वेगवशता ----- प्राचार्य शिवाजीराव भोसले-----रस्ते रुंद, सरळ, निर्विघ्न,एकमार्गी -----घर, कार्यालये, बाजारपेठा यांत अंतर जास्त ----- जवळ सगळे नसते-----जवळीक साधण्यासाठी दूरवर जाणे----- माणसामाणसात निर्माण होणारा दुरावा असह्य होऊ नये.-----म्हणून वेगाचा आश्रय.	
IV	प्रस्तावना -----शोध-----व.पु. काळे-----अनुची ड्युटी -----लहान मुलांच्या वार्डमध्ये आठनऊ वर्षाची मुलगीतिची आशा सगळ्यांनी सोडली-----ती नळ्या काढा म्हणून सतत विनंती करत होती-----अनुचा पुढाकार-----डॉक्टरची परवानगी-----अखेरचा श्वास-----जाण्यापूर्वी त्या मुलीने तिच्या आईकडे स्वतः च्या खाऊच्या पैशातला एक रुपया अनुला देण्यासाठी दिला ----- मुलीच्या मृत्यूशी नोट भावनेने जोडलेली.	
प्र.१२	खालील प्रश्नांची ८० ते ९० शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	४ X२ =८
I	प्रस्तावना -----शोध-----व.पु. काळे-----हळव्या स्वभावाची अनू----- मनातून सेवा-----म्हणून पेशंट सुट्टी झाल्यावर किंवा मृत्यू झाल्यावर ड्राईव्हरचा सल्ला -----पेशंट मध्ये मन गुंतवू नये-----नजर नेहमी भविष्यावर असावी----- भूतकाळ जास्त आळवू नये-----पेशंट दवाखान्यातून निघून अथवा मरण पावल्यास नवीन पेशंट चे स्वागत करावे-----भूतकाळात अडकले की भविष्यकाळ खराब होतो-----पेशंट दगावला की फक्त चादर बदलायची ----- हा सल्ला दिला कारण अनुने नोटेसारख्या एका जड वस्तूसाठी एवढी धावाधाव केली-----पण हातातून निसटलेल्या सगळ्याच गोष्टी अशा मिळत नाहीत -----	

II	प्रस्तावना ----- वेगवशता ----- प्राचार्य शिवाजीराव भोसले-----चित्ताची व्यग्रता वाढते-----डोळे, मन,शरीर यांवर तान-----शरीरभर अनावश्यक स्पंदने -----मणके व मज्जातंतू कमकुवत -----कमरेची व पाठीची दुखणी ----- -मुक्त हालचालींचे संगीत विसरणे -----आरोग्याची हानी -----स्वास्थ्य हरपणे.	
III	प्रस्तावना -----आयुष्य...आनंदाचा उत्सव-----शिवराज गोर्ले-----छंदाचा उद्देश केवळ आनंद-----पोटापाण्यासाठी उद्योग आणि आनंदासाठी छंद हे साधे गणित-----छंद कुठलाही असू शकतो-----तेच आनंदाचे व उत्साहाचे रहस्य----- --वाचनाच्या छंदामुळे अक्षर आनंद मिळतो-----पुस्तक म्हणजे कायम उपलब्ध असलेले मित्र असतात-----अशाप्रकारे छंदाचे महत्त्व पटवून दिले आहे.	
IV	प्रस्तावना -----रेशीमबंध-----डॉ.यू.म. पठाण-----बागेतल्या पाखरांना आधी जग येते-----इवली इवली पाखरे डोळे किलकिले करून पाहतात ----- ‘पहाट झालीय काय’ अशी एकमेकांत कुजबुज-----पहाटच पाखरांना विचारते ‘मी येऊ का तुम्हाला भेटायला?’, -----पंख फडफडल्याशिवाय पहाट आकाशात येत नाही ----- असे जवळकीचे नाते	
प्र.१३	खाली दिलेल्यापैकी योग्य पर्याय निवडून उत्तरे लिहा.	
I	इ – झेंडू	१
II	आ – गझल	१
प्र.१४	खालील प्रश्नांची ३० ते ४० शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)	२ X २ = ४
I	प्रस्तावना--रे थांब जरा आषाढघना--बा.भ.बोरकर--कोवळ्या पाचूसारख्या दिसणाऱ्या हिरव्यागार शेतांमध्ये----लालसर (प्रवाळ) मातीत चालणाऱ्या औतांमध्ये----इंद्रनील रात्नासारख्या बांबूच्या वनांमध्ये	
II	प्रस्तावना---विंचू चावला...भारुड-----संत एकनाथ---- अंगाला दुर्गुणाचा घाम येतो म्हणजेच शीघ्रकोपी वृत्ती वाढीस लागते-----पंचप्राण व्याकूळ होतात---- प्राणांतिक वेदना होतात-----सर्वांगाचा दह होतो.	
III	प्रस्तावना---रोज मातीत--कल्पना दुधाळ-----कठीण परिस्थितीत काबाड कष्ट करून येणाऱ्या सुखाचे स्वागत-----त्यासाठी सोन्यासारख्या पिवळ्याधमक झेंडूच्या फुलाचे तोरण -----घराच्या दाराला शुभचिन्ह -----घरादाराचा उत्सव जीवलाऊन साजरा करण्याची वृत्ती.	
IV	प्रस्तावना-----आरशातील स्त्री-----हिरा बनसोडे -----आरशातील स्त्री आरशाबाहेरील स्त्रीशी बोलत आहे-----आरशाबाहेरील स्त्रीच्या आयुष्यातील स्थित्यंतराची जाणीव करून देण्यासाठी-----चैतन्यमय बाल्य, तेजस्वी तारुण्यातील ध्येय व स्वप्ने आणि वर्तमानातील तिचे संसारात गुंतलेले चैतन्यहीन अस्तित्व -----याची जाणीव करून देऊन तिला नव्या उमेदीने जगण्याची प्रेरणा देण्यासाठी.	

प्र.१५	खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणतेही एक)	४ X १ = ४
	प्रस्तावना---विंचू चावला...भारुड-----संत एकनाथ-----काम क्रोध या विकारांचे प्रतीक म्हणजेच विंचू-----या विंचवाच्या दंशामुळे मानवी दूषित होते व तो बेताल वागू लागतो-----या बाधेमुळे अविचारी झालेल्या जीवनावर उपाय म्हणून सद्गुणांचा स्वीकार करावा-----अंधश्रद्धेवर प्रहार करून अंगारा लावायचाच असेल तर सत्वगुणांचा लावा म्हणजे समाधान लाभेल अथवा प्रस्तावना----रे थांब जरा आषाढघना-----बा.भ.बोरकर-----आषाढ महिन्यात मुसळधार पाऊस-----सृष्टी हिरवीगार -----निसर्गसौंदर्य फुलते-----कोमल पाचूची शेते-----पोवळ्यासारख्या लाल मातीत औते चालतात----- इंद्रनिलासारखी बांबूची वने-----केतकीचे रोमांचित होणे -----सोनचाफ्याची कळी -----जाईच्या फुलाचे चोरून बघणे-----फुलपाखरांचे थवे-----पाण्यातील सळसळत्या मासोळ्या-----रात्रीच्या वेळी चमकणारे काजवे इ.	